

Cadrul normativ privind organizarea grecilor din București în prima jumătate a secolului al XX-lea. Regulamentele Comunității grecești

Oana Barbălată

Prin prezentul studiu ne propunem să prezentăm cadrul normativ al Comunității grecești din București în perioada 1918-1946, pentru care nu există relatări istorice, cu excepția studiului Georgetei Filitti și Liei Brad Chisacof privind câteva aspecte din viața comunității grecești din București din anii 1914-1936¹. Împrejurările istorice, pe care nu le cunoaștem cu exactitate, au făcut ca arhiva comunității grecești din București să nu fie depistată – fie a dispărut, fie se află în fonduri neinventariate –. Ne-am oprit la anul 1946 din lipsă de izvoare, informațiile din presa greacă a timpului, coroborate cu cele din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe din România, precum și cu cele din Arhiva Istorică a Ministerului de Externe al Greciei, din Atena, ajutându-ne să ajungem la câteva concluzii privind organizarea internă a comunității elene din București în perioada menționată.

Existența unui regulament presupune că o organizație, formațiune sau, în cazul nostru, comunitate, funcționa în conformitate cu anumite prevederi stipulate în acesta. Vom prezenta, mai întâi, fără a insista asupra acestora, câteva dintre regulamentele comunității grecești din București pe care le-am depistat, fiind necesare pentru a putea înțelege modificările care li s-au adus în perioada 1918-1946.

Comunitatea elenă din Capitală, importantă încă din epoca fanariotă – cu câțiva membri foarte bogați, personalități marcante ale acelor timpuri (Apostol Arsachi, Evangelhos Zappa, Panaghis Harokopo ș. a.) – s-a dezvoltat mai lent decât în celelalte orașe unde au existat greci, abia la sfârșitul secolului al XIX-lea. Trebuie menționat faptul că formarea comunității elene din București nu numai că nu s-a înfăptuit paralel cu alte comunități mai mici sau mai mari din Principatele Române, adică în perioada 1862-1869, dar nici nu a continuat o linie firească. Caracteristic este întârzierea ridicării Bisericii grecești din București², care s-a făcut datorită donației generoase a fraților Harokopos, dar și a altor greci din Capitală și din țară. Aceasta a fost începută în anul 1899 – piatra de temelie turnându-se la 25 martie 1899 – și s-a finalizat în decembrie 1901. Tot ca un element distinct față de alte comunități similare, subliniem că biserica a aparținut Ambasadei Greciei din București și nu a fost niciodată sub controlul comunității elene din Capitală.

¹ Georgeta Penelea Filitti și Lia Brad Chisacof, *Din viața Comunității Elene din București în anii 1914-1936*, "Buletinul Societății Române de Studii Neoeleene", 2000-2001, p. 134-158.

² Evangelhia N. Georgytsoianni, *Παναγής Α. Χαροκόπος (1835-1911). Η ζωή και το έργο του*, Atena, 2000, p. 63-84.

Începând cu anul 1869, este amintită de presa timpului³ o eforie a comunității grecești, despre care nu avem alte informații⁴. Această eforie nu pare să fi durat mult timp astfel încât să fi jucat un rol important în istoria comunității. Doi ani mai târziu, în 1871⁵, în articolele din presă se menționează că formarea Comunității Elene din București s-a făcut sub inițiativa consulului grec, A. Manos. Epitropia comunității era formată din 11 membri, dintre care amintim: profesorul Epaminonda Frangudis, de la Universitatea din București, marele comerciant Mihalis Xanthos, președinte ș. a. Totuși, un an mai târziu, se menționa în presă⁶ că această epitropie nu s-a mai întrunit și se sublinia necesitatea alegerii unei noi epitropii, formată din trei membri, care să se preocupe de fondarea și întreținerea instituțiilor culturale. Această din urmă propunere nu a fost dusă la îndeplinire.

Oficial⁷, Comunitatea Elenă din București a fost fondată, după cum menționează și consulul general al Greciei la București, Kleon Rankavis, la 21 mai 1874. Un rol fundamental în fondarea Comunității l-a avut, pe de o parte, chiar consulul, iar, pe de altă parte, a fost contribuția arhimandritului Grigorie Gogu, fost preot paroh al Bisericii Elene din Brăila. De fapt, întemeierea Comunității Elene din Brăila a fost un exemplu de urmat pentru grecii din București, care doreau, potrivit consulului grec, să fondeze Comunitatea încă din 1874. Epitropia Comunității era formată din cinci membri, iar președintele ar fi fost consulul grec. În aceeași expunere a lui Kleon Rankavis, se subliniază că a fost votat Regulamentul, care urma să fie trimis ministerului imediat după ce va fi tipărit. Probabil că Regulamentul la care se referă Rankavis este acela publicat în ziarul "Iris"⁸. Nu trebuie să excludem posibilitatea ca acest regulament să existe în Arhiva Ministerului de Externe, dar în timpul cercetării noastre – care este în curs de desfășurare – nu a fost încă depistat. Tot în acest sens, consemnăm și nota⁹ lui Vicențiu Curelaru, care menționa că, în 1874, s-a fondat Comunitatea Elenă din București, sub denumirea de "Orfeu". Această dată nu poate fi considerată ca fiind veridică, întrucât Curelaru nu menționează care au fost sursele pe care se baza afirmația sa. Acesta se pare că a făcut o confuzie între Regulamentul Comunității Elene din București și Regulamentul Asociației "Orfeu", fondată în anul 1922. Regulamentul se păstrează la Biblioteca Ghenadios din Atena și a fost publicat și în presa elenă a timpului.

Deși Comunitatea a fost fondată în 1874, nu s-a întreprins nimic pentru ridicarea bisericii sale. Abia la 1883 și imediat după aceea, la îndemnul repetat

³ Biblioteca Academiei Române (în continuare, BAR), "Iris", nr. 107, 8 iulie 1869, p. 3.

⁴ Eleni D. Belia, *Ο Ελληνισμός της Ρουμανίας επι τη βάση των ελληνικών πηγών*, "Δελτίο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας", 23 (1983), p. 5-62.

⁵ BAR, "Iris", nr. 170, 17 octombrie 1871, p. 3.

⁶ Eadem, "Iris", nr. 191, 18 mai 1872, p. 1.

⁷ Arhiva Istorică a Ministerului de Externe al Greciei (în continuare, AIMEG), Serviciul Central, ds. 77/2 din 1874, adresa nr. 4298 din 24 mai 1874.

⁸ BAR, "Iris", nr. 293, 14 iunie 1874, p. 2-3.

⁹ Vikentios Kourelarou, *Οι Εκκλησίες των Ελληνικών Κοινοτήτων της Ρουμανίας 19^{ου} αιώνα*, ανέκδοτη διδακτορική διατριβή, Salonik, 2004, p. 93-110.

ale ambasadorului elen, au început să se facă unele demersuri în această direcție, însă fără succes. Se impune consemnată și încercarea nereușită a Asociației “Evangelismos”, de construire a Bisericii Comunității Elene din București. Cu toate că, din punct de vedere numeric¹⁰, Comunitatea avea peste 200 membri în anul 1892, nu a reușit să ridice biserica. Soluția acestei probleme a dat-o marele arendaș, Panaghis Harokopo, care a finanțat înălțarea în întregime a Bisericii Elene din București, târmosită în 1901. Această biserică, după cum am arătat mai sus, era proprietatea statului elen și, din acest motiv, nu a fost recunoscută cu personalitate juridică, prin Protocolul semnat de către cele două state, român și elen, în decembrie 1900.

Comunitatea Elenă din București a continuat să adapteze și să revizuiască Regulamentul propriu, în conformitate cu cerințele timpului și ale membrilor acesteia. Un alt Regulament al Comunității Grecești din București pe care l-am depistat este cel din <1903>¹¹. Datarea s-a făcut după scrisoarea nesemnată, care îl însoțea, și care era adresată ministrului de externe al Greciei la București, D. Rallis. Subliniem că datarea Regulamentului este incertă, deoarece în conținutul acestuia nu apare menționat nici anul întocmirii și nici cine a fost în Comitetul de Revizie al Regulamentului, așa cum apare în cel următor, din anul 1914. Regulamentul din <1903> cuprindea 18 articole. Este posibil să fi existat și alte forme tipărite ale prezentului Regulament; menționăm că acesta este scris de mână și probabil nu reprezenta forma finală. În mod cert, în 1914 exista deja un regulament care se aplica, din moment ce în Regulamentul din 1914 se preciza că “prezentul regulament îl anulează pe cel anterior”¹².

Revenind la Regulamentul din <1903>, vom încerca să amintim câteva articole mai importante pe care le statua. Art.1 menționa că se constituie în București Comunitatea Greacă sub denumirea de **Comunitatea Greacă din București**. Art. 2 prevedea cine putea fi membru al comunității, adică grecii de cetățenie greacă, care votau acest regulament. Art. 3 definea scopul Comunității: “întreținerea și promovarea instituțiilor grecești din București existente, dar și constituirea altora, și îngrijirea bolnavilor și săracilor comunității”¹³.

Veniturile comunității proveneau din: contribuțiile membrilor, respectiv 2 franci/lună plătiți la început, apoi la 3 sau 6 luni, dreptul la înscriere fiind stabilit la 5 franci; taxele școlare; veniturile bisericii; alte surse: donații, moșteniri etc.

Tot din acest Regulament aflăm că ștampila Comunității avea în mijloc semnul Bunei Vestiri și în exergă “Comunitatea Greacă din București”; aceasta, ca și actele comunității, se ținea de către doi membri ai consiliului.

¹⁰ Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Comunitățile Grecești din România în secolul al XIX-lea*, București, 1998, p. 26-27.

¹¹ AIMEG, ds. A/29/3 din 1904.

¹² Idem, ds. A/22/1 din 1934, Regulamentul Comunității Grecești din București (*Κανονισμός της εν Βουκουρεστίω Ελληνικής Κοινότητος*) din 8 iunie 1914.

¹³ *Ibidem*, f. 1.

Art. 6 prevedea că administrarea Comunității se făcea de către un comitet format din cel puțin 5 membri și care constituia președinția;¹⁴ acesta era ales pe doi ani și se întrunea o dată la 12 luni. Dintre responsabilitățile comitetului, amintim: avea grijă de interesele Comunității; stabilea regulamentele de funcționare ale fundațiilor acesteia, dacă personalul înceta să existe; se îngrijea de contribuțiile membrilor, precum și de înscrierea altora; convoca adunările generale.

Președintele Comunității iniția convocarea comitetului la ședințe ordinare sau extraordinare, când doi membri ai comitetului anunțau, printr-o scrisoare, problemele mai importante ale ședințelor. Ultimul cuvânt îl avea întotdeauna președintele: deschidea și închidea ședințele, dădea cuvântul membrilor, răspundea la întrebările acestora și semna procesele-verbale ale ședințelor.

Atribuțiile casierului erau: încasările în contul Comunității, ținerea chitanțelor și, în general, tot ceea ce ținea de contabilitate; avea obligația de a prezenta la două luni, în fața comisiei, situația casieriei (intrări, cheltuieli etc.), iar la sfârșitul anului darea de seamă contabilă.

Secretarul ținea ștampila și arhiva Comunității, dar avea și sarcina înscrierii membrilor în mitricele Comunității.

În textul Regulamentului se preciza cine erau membrii Comunității: puteau fi numiți membri de onoare, cei care au adus servicii importante Comunității; donatori erau cei care contribuiau cu sume cuprinse între 500 și 1.000 franci; binefăcătorii erau cei care donau peste 3.000 de franci, iar numele lor era înregistrat într-un tabel special.

În ceea ce privește alegerile, aflăm că putea vota și fi ales orice membru al Comunității care și-a plătit contribuția și care, pe baza chitanței, avea drept de vot în adunări.

Adunările se făceau în prima duminică după 15 aprilie și trebuia să cuprindă jumătate plus unu din membri comunității, în caz contrar acestea urmând să aibă loc în duminica următoare. În cadrul adunărilor, comisia redacta darea de seamă anuală. După terminarea mandatului de doi ani, aveau loc alegeri. Votul era secret și rezultatul acestora era făcut public de către președinte. Noul comitet primea ștampila, inventarul monetar al casieriei și arhiva Comunității.

La sfârșitul Regulamentului, se menționa că Ambasada avea dreptul de a controla fundațiile Comunității și urma să se ocupe de obținerea recunoașterii personalității juridice a Comunității Grecești din București¹⁵.

În continuare, vom face o succintă prezentare a Regulamentului din 1914¹⁶, votat la 8 iunie. Nu vom detalia conținutul acestuia, deoarece, în linii generale, este asemănător cu cel din <1903> și îl regăsim explicat și în articolul semnat de G. Filitti

¹⁴ *Ibidem*, f. 3.

¹⁵ *Ibidem*, f. 9.

¹⁶ AIMEG, ds. A/22/1 din 1934, *Κανονισμός της Ελληνικής Κοινότητας Βουκουρεστίου από το 1914*.

și L. Brad-Chisacof¹⁷. Totuși, analizând în paralel cele două regulamente, cel din 1903 și cel din 1914, observăm că ultimul este mai evoluat, structurat pe capitole și cu un număr mai mare de articole (36), cuprinzând mai multe detalii în ceea ce privește organizarea internă a Comunității. Acest fapt era normal având în vedere că, în cei zece ani de funcționare, Comitetul de Conducere al Comunității Grecești s-a confruntat cu diferite probleme care au condus la aceste modificări. Este posibil ca în această perioadă să mai fi fost redactate și alte regulamente, dar, din păcate, conținutul acestora ne este necunoscut.

Regulamentul din 1914 venea cu explicații clare privind delimitarea membrilor Comunității, precizându-se totodată și sumele, care vor suporta o creștere față de anul 1903, respectiv: membrii titulari, care puteau fi doar grecii stabiliți în București, plăteau taxe trimestriale între 24 și 240 franci¹⁸; membrii supleanți erau cei cu domiciliul în afara orașului, dar care ajutau Comunitatea; membrii onorifici deveneau donatori de toate categoriile. Există o mărire a sumei la categoria binefăcătorilor și marilor binefăcători, după cum urmează: între 500 și 1.000 franci sunt donatorii, între 1.000 și 5.000 franci sunt binefăcătorii (față de 2.000-3.000 franci în 1903) și peste 5.000 franci erau marii binefăcători (evergheți), în vechiul Regulament suma celor din urmă fiind de peste 3.000 franci.

De asemenea, se observă o împărțire a atribuțiilor în cadrul Comunității. Apare Consiliul de Administrație¹⁹ (față de Comitetul din 1903), compus din 11 membri, aleși pe trei ani, prin vot secret, de către grecii care își plăteau la zi contribuția și care aveau vârsta de vot. În cazul în care se întrunea majoritatea relativă (art. 14), constatată de doi membri ai comitetului, care verificau legalitatea buletinelor de vot și apoi le numărau (art. 13), se proclama noul Consiliu de Administrație, care prelua, pe bază de proces-verbal, arhiva și fondurile Comunității de la consiliul precedent (art. 18). Încă din prima ședință era numit un secretar, care era plătit (art. 19). Ședințele se făceau lunar, iar pentru validarea votărilor era necesară jumătate plus unu din membrii Consiliului de Administrație (art. 21). Se preciza că, dacă un membru din consiliu lipsea nemotivat timp de 4 ori consecutiv, era considerat demisionat (art. 22)²⁰.

Art. 24 prevedea, în plus față de Regulamentul din 1903, existența unui revizorat școlar²¹. Consiliul alegea dintre membrii săi o Comisie de Control a Școlilor, care funcționa pe durata anului școlar și în timpul examenelor. Tot în acest articol se menționa că tot acest consiliu alegea o altă comisie (formată din bărbați și femei), care avea ca scop să adune contribuțiile benevole ale tuturor grecilor din România, dar și să organizeze reprezentațiile teatrale și dansurile.

¹⁷ Georgeta Penelea Filitti și Lia Brad Chisacof, *op. cit.*, p.134.

¹⁸ AIMEG, ds. A/22/1 din 1934, *Regulamentul din 1914 (Κανονισμός της Ελληνικής Κοινότητας Βουκουρεστίου από το 1914)*, f. 4.

¹⁹ *Ibidem*, f. 6.

²⁰ *Ibidem*, f. 8.

²¹ *Ibidem*.

De asemenea, se stabilea ca în Duminica Tomii să aibă loc adunări generale, care puteau fi ordinare sau extraordinare, popularizate prin anunțuri publicate în două ziare grecești bucureștene.

Față de Regulamentul din 1903, apare menționată existența unui vicepreședinte, care înlocuia pe președintele Consiliului de Administrație câtă vreme acesta lipsea motivat (art. 30). Tot dintre membrii Consiliului de Administrație (dintre cei fără funcții) se alegea o Comisie de Control, formată din 3 persoane.

Art. 33 prevedea că limba de predare în școală era greaca, dar și româna, conform programei școlilor particulare din România.

Art. 36 sublinia că prezentul Regulament se fundamentează pe art. 1 (scopul Comunității), art. 30 (atribuțiile Consiliului de Administrație) și art. 33 (limba de predare în școală)²².

Comisia de Revizie a Regulamentului din 8 iunie 1914 era formată din P. Iconomos, dr. K. Parisidis, Il. Sanghias, K. Alexandrakis și P. Saravanos.

În Regulamentul din 1914 nu mai apare mențiunea că Ambasada avea dreptul de a controla activitatea instituțiilor care funcționau pe lângă Comunitate.

Concluzionând, se poate afirma că Regulamentul din 1914, în comparație cu cel din 1903, este mult mai amplu, având stipulate foarte clar atribuțiile Comunității și care va reglementa activitatea Comunității Grecești din București, probabil, până în 1931, cu mici modificări. În sprijinul acestei afirmații, menționăm unele informații din presa greacă, care preciza că, în timpul alegerilor din 16 mai 1921, prilej cu care Andreas Lazari a fost reales președinte al Comunității Elene din București, nu s-a respectat Regulamentul. Care regulament? Deoarece cel 1914 avea doar 36 articole, iar cei din Asociația Grecească din București "Progresul" (*Πρόοδος*) afirmau că: "s-a modificat art. 45 al Regulamentului [sic!] [...] de când alegerile se fac doar cu o prezență de 1/3 din membri"²³. Posibil ca Regulamentul din 1914 să fi fost modificat în unele puncte, dar esența va rămâne aceeași.

Tot ziarul "Ethnos" publica un articol²⁴, în 1934, cu ocazia alegerilor care urma să aibă loc, potrivit căruia Regulamentul din 1914 fusese anulat de către ambasadorul Greciei la București, K. Kollas, în 1927, fără niciun motiv: "[...] primul Regulament al Comunității noastre care a fost votat în 1910 și după care a funcționat până în 1927 [...]" Desigur, informația este incorectă și puțin exagerată, deoarece, chiar în Regulamentul din 1914 se făcea trimitere clară că mai existaseră și alte regulamente, afirmație susținută și de redarea în presa timpului a acestora, după cum am arătat mai sus. În schimb, un sămbure de adevăr există în această afirmație, deoarece am subliniat deja că unele modificări se aduseseră din moment ce, în loc de 36 articole apar 45 articole.

Totuși, confruntând informațiile din presă, se poate observa că Regulamentul din 1914 încă funcționa în 1929 și nu fusese anulat în 1927. Fostul vicepreședinte al

²² *Ibidem*, f. 12.

²³ BAR, "Ethnos", 18 iulie 1921.

²⁴ *Ibidem*, 23 septembrie 1934.

Comunității, dr. G. Zervos, trimitea o scrisoare spre publicare ziarului “Acropolis”²⁵, prin care reamintea grecilor din București că exista un Regulament, cel din 8 iunie 1914, care trebuia respectat, prilej cu care îl și publica în coloanele ziarului.

Pentru toată perioada studiată, se poate constata existența a două tabere în cadrul Comunității grecești din București. În momentul când una din acestea se afla la conducerea Comunității, cealaltă era în opoziție și critica “neajunsurile” pe care le aducea comunității consiliul de administrație care era la putere. Aceste conflicte au culminat în anul 1931, când au avut loc din nou alegeri și când s-a modificat Regulamentul Comunității.

La 8 octombrie 1931, o parte din “nemulțumiți” s-au constituit într-o grupare separată, *Asociația cetățenilor de naționalitate greacă și de origine greacă de altă naționalitate din România fără scop patrimonial*, sub denumirea *Comunitatea Elenă din București*²⁶. Acești greci au elaborat un nou regulament. Se menționa că asociația s-a fondat legal, în conformitate cu Legea românească din 6 februarie 1924, apărută în M. Of. nr. 27, și cu Protocolul anexat Convenției de comerț și navigație, semnat la 11 august 1931 (publicat în M. Of. nr 203 din 1 sept 1931, partea I).

Sediul acestei asociații nou constituite era în str. Austrului nr.33 și avea ca scop: “înființarea, administrarea, întreținerea și funcționarea de școli, biserici sau așezăminte filantropice, aflătoare la București precum și a celor aparținând statului grec, care sunt constituite și înființate cu contribuția tuturor grecilor din România și cu ajutorul statului elen [...] precum și activarea și progresarea bunelor raporturi greco-române”²⁷.

Asociația avea durată nelimitată de funcționare și, conform statutului său, prin structura și activitatea pe care și-o propunea, venea în sprijinul tuturor grecilor care doreau progresul Comunității grecești.

Capitolul II al prezentului Regulament stabilea categoriile de membri, aducând în plus, față de anul 1914, categoria de membru ajutător. Membru activ devenea orice grec stabilit în București, precum și cel care locuia în provincie, unde nu existau comunități grecești constituite, și care plătea 100 lei la înscriere și apoi câte 100 lei/an, taxa asigurându-i dreptul de vot în cadrul alegerilor. Membrul ajutător era cel care, prin acțiunile lui, sprijinea comunitatea. Membru onorific putea fi și un străin care contribuia la progresul comunității. Corpul didactic, clerul și personalul diplomatic nu avea dreptul de înscriere în asociație, precizându-se clar că doar ambasadorul, consulul, secretarii și trimișii Ambasadei se puteau considera membri onorifici, dar fără drept de vot (art. 11)²⁸. Donatorii greci sau străini plăteau o singură dată o sumă, care varia între 20.000 și 50.000 lei; dacă o depășeau, se

²⁵ Idem, “Acropolis”, 26 mai 1929.

²⁶ AIMEG, ds. A/22/I din 1934, *Καταστατικόν της Ελληνικής Κοινότητας Βουκουρεστίου από τις 8 Οκτ. 1931*, f. 1.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, f. 2.

încadrau în categoria marilor binefăcători. Atât donatorii cât și binefăcătorii erau trecuți într-un registru și primeau o diplomă (cap. II, art. 12-13).

Despre veniturile comunității se menționa, în plus față de Regulamentul din 1914, că puteau crește și din închirierea imobilelor comunității (cap. III, art. 14, lit. c).

Consiliul de Administrație al comunității era compus din 30 membri (creștea față de 1914, când erau doar 11), aleși de către Adunarea Generală, pe 3 ani (cap. V, art. 16-17)²⁹. În prima ședință se alegeau, dintre membrii Consiliului de Administrație, vicepreședintele, secretarul general, eforul financiar, 4 efori școlari, care, împreună cu președintele, constituiau Comitetul Executiv; acesta funcționa vreme de un an (art. 44). Hotărârile Consiliului de Administrație erau consemnate de către secretarul general în registrul de procese-verbale ale ședințelor Consiliului de Administrație (art. 20). Dintre atribuțiile Consiliului de Administrație, amintim: se îngrijea de starea economică a comunității, prin organizarea seratelor, balurilor, sărbătorilor festive; respectarea regulamentului de către toți membrii; înființarea de școli și instituții de binefacere (cantine, spitale). Membrii Consiliului de Administrație trebuia să plătească la casieria comunității cel puțin 3.000 lei/an și doar Comitetul Executiv avea dreptul de a micșora această contribuție, în funcție de împrejurări. De asemenea, se prevedea că, în cazul în care din Consiliul de Administrație se retrăgeau mai mult de 15 membri, obligația președintelui era de a convoca adunări generale într-o lună, în vederea alegerii noului consiliu.

La sfârșitul fiecărui an, Consiliul de Administrație, prin președinte sau secretar, trebuia să prezinte o dare de seamă, în fața Adunării Generale (art. 35), adunări care se anunțau în presa greacă locală, în M. Of., invitații și afișe expuse la școală și la biserică (art. 40)³⁰.

În plus, față de prevederile Regulamentului din 1914, apar noi comitete cu rolul de a împărți atribuțiile care înainte erau doar în grija Consiliului de Administrație: Eforia Școlară, compusă din 4 membri aleși dintre membrii Consiliului de Administrație și numiți de către președintele Comunității, în conformitate cu hotărârile Comitetului Executiv (art. 45)³¹. Menționăm câteva dintre atribuțiile acesteia: angajarea personalului didactic, plătit de comunitate; îngrijirea și funcționarea școlii conform legii învățământului românesc. Hotărârile Eforiei Școlare se luau în prezența tuturor membrilor acesteia și erau consemnate într-un registru special de procese-verbale (art. 49)³².

De asemenea, în acest Regulament erau precizate și atribuțiile președintelui (care prezida Adunările Generale, Consiliul de Administrație, Comitetul Executiv și Eforia Școlară), vicepreședintelui, secretarului general (în plus față de Regulamentul din 1914, acesta prezenta bilanțul, împreună cu eforul financiar), eforului financiar

---

²⁹ *Ibidem*, f. 4.

³⁰ *Ibidem*, f. 7.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, f. 8.

(care era ajutat de un contabil retribuit), Comitetului Executiv (compus din trei membri activi și trei membri ajutători aleși de către Adunarea Generală anual, fie prin vot secret, fie prin ridicarea mâinii) (art. 60)³³.

Despre Adunările Generale, aflăm că puteau fi ordinare (regulate) – la cel târziu 3 luni după încheierea anului școlar, prilej cu care Consiliul de Administrație prezenta darea de seamă – sau extraordinare – ori de câte ori situația comunității o cerea, putând fi convocate de către președinte, de către jumătate din membrii Consiliului de Administrație sau de către 3 membri ai comunității, care erau înscrși în mitrice și care și-au plătit contribuția și implicit dreptul de vot (art. 63)³⁴. Adunarea Generală era constituită dacă participau jumătate plus 1 din membrii comunității cu drept de vot.

Un capitol separat este alocat alegerilor (cap. X)³⁵, în care se specifica faptul că acestea vor avea loc la 3 ani de la constituirea Consiliului de Administrație, în a doua duminică de după Adunarea Generală. O inovație în acest Regulament este și apariția Comitetului Electoral pentru desfășurarea alegerilor, desemnat de către Consiliul de Administrație cu cel puțin zece zile înaintea alegerilor, comitet compus dintr-un președinte și doi secretari (art. 67). Sarcina acestuia era de a asigura alegeri corecte, primind o urnă pe care o sigilau în prezența președintelui și secretarului general al Consiliului de Administrație. Procedura de vot era obișnuită și nu vom intra în detalii. Se specifica totodată că votanții trebuia să fie majori, să fie trecuți în buletinele de vot, să depună la casierie suma de 1.000 lei, cu chitanța făcând dovada plății cu cel puțin 5 zile înaintea alegerilor, altfel nu puteau vota.

În dispozițiile finale se preciza că, imediat ce administrația Bisericii Bunei Vestiri sau a altei biserici grecești va fi dată Comunității, Consiliul de Administrație va alege o Eforie Ecclesiastică, compusă din patru efori și președintele Consiliului de Administrație, care va fi subordonată Comitetului Executiv (la fel și Eforia Școlară), urmând să funcționeze după un regulament special. De asemenea, se specifica faptul că, în cazul dizolvării Comunității, deoarece biserica și clădirea școlii erau în proprietatea statului grec, acestea vor intra în posesia de drept a Ambasadei (art. 80).

În final, se menționa că Regulamentul s-a întocmit la 8 octombrie 1931 în București, în conformitate cu hotărârile Consiliului de Administrație, consemnate în procesul-verbal din 24 septembrie 1931. Comitetul ales era constituit din: Petre O. Vassalopoulos, M. Valsamakis, Alc. Eustathiadis, S. Nicolaidis, L. Kostomiris³⁶, urmând ca pe 8 noiembrie 1931 să aibă loc adunări generale. Acest Regulament a fost publicat în ziarul "Etnos"³⁷, cu mici modificări (o rearanjare numerică a articolelor), dar în esență identic cu cel pe care l-am prezentat.

³³ *Ibidem*, f. 10.

³⁴ *Ibidem*, f. 11.

³⁵ *Ibidem*, f. 11-13.

³⁶ *Ibidem*, f. 14.

³⁷ BAR, "Etnos", 25 octombrie 1931.

Datorită cercetărilor concretizate în articolul Georgetei Filitti și Liei Brad-Chisacof³⁸, aflăm și componența Consiliului de Administrație: P. O. Vassalopoulos – președinte; S. Nikolaidis – secretar general; N. Gherondakis, K. Djabira – efori școlari, N. Anastasiu, A. Banola, M. Banola, M. Garitsopol, S. Gunopol, S. Hagivassiliu, dr. P. Ioanid, K. Luliadis, S. Nicothodi, Ch. Patico, S. Roiba, G. Saidufi, Z. Tzuhara, A. Vassalopoulos – membri; G. Potus, D. Sotiruli, T. Mudopoulos – cenzori.

Acest Regulament a stat la baza funcționării Comunității grecești din București până în 1934, când trebuia să aibă loc adunări generale, în vederea alegerii unui nou consiliu de administrație. Tocmai acest eveniment a dat naștere unor noi conflicte, care au culminat cu necesitatea intervenției, atât a autorităților române pentru calmarea spiritelor, cât și a statului grec, care va trimite un nou regulament de funcționare, cu toate că exista unul.

În continuare, redăm comunicatul Consulatului Greciei la București³⁹, care cuprinde informații importante privind contextul care a determinat intervenția statului elen; în fapt, era răspunsul consulului la cele scrise de un ziar local (fără a se preciza care) despre amestecul guvernului grec în treburile interne ale comunității. Se menționa:

1. Guvernul grec nu dorește să se amestece în conducerea internă.
2. Comunitatea nu e persoană juridică. Imobilul școlii e înscris pe numele statului grec [...]; acestea au emanat obligații pentru statul grec pe care acesta a fost nevoit să le rezolve.
3. Susține efortul Comunității Grecești de a obține personalitate juridică.
4. Dat fiind că persoana juridică trebuie să aibă caracter grecesc, precum este stipulat și în Convenție (1931), condiția indispensabilă e ca și comitetul de conducere să fie compus din cetățeni greci.
5. Cetățeni greci se vor considera toți cei care n-au renunțat la cetățenia greacă [sic!].
6. Alegerile de duminică viitoare vor desăvârși acest proces.”

Presupunem că acest comunicat a fost redactat la 18 noiembrie 1934, deoarece alegerile organizate de Ambasadă au avut loc pe 25 noiembrie același an. Raportul întocmit de către delegația Comunității Grecești din București, compusă din: Vassalopoulos, Zervos, Dongas, Kostomiris, și trimis subsecretarului de stat, Savel Rășcanu, prin care îl informa despre abuzurile consulului grec, K. Kollas, menționează informații despre existența unor noi statute “care consfințesc amestecul Legației și Consulatului, arogându-și dreptul de a numi personalul didactic și administrativ, de a exclude ca alegători eligibili greci care au cetățenia română”⁴⁰.

³⁸ G. Penelea Filitti, L. Brad-Chisacof, *op. cit.*, p. 139.

³⁹ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe a României [în continuare, A.M.A.E.], fond România, 71, vol. 376 (1925-1934), f. 253; comunicatul este nedatat.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 248-249.

Nu vom insista asupra desfășurării alegerilor și a conflictelor care au urmat, deoarece le vom aloca atenția cuvenită în alte articole.

Anul 1934 a însemnat continuarea amestecului Legației Greciei la București. Din presa greacă⁴¹ aflăm despre modificarea Regulamentului din 1934, amintindu-se că puteau alege și străini, de origine greacă, dar cu condiția să fi plătit taxa de 50.000 lei. Ne vom opri la acest nou Regulament din 1934, încercând să reconstituim, pe baza informațiilor din presă, conținutul acestuia. Anunțul din presă chema pe toți grecii din București să vină să voteze noul regulament, pe 4 noiembrie 1934: "Prin noul Regulament nu urmărește nimeni să distrugă școala greacă. Acesta a fost un tertip din partea vechiului Consiliu de Administrație de a câștiga alegerile"⁴². Împreună cu această notă era publicat, pentru informarea alegătorilor, noul Regulament⁴³, cu modificările pe care le statua. Vom insista doar asupra punctelor mai importante, care aduceau o schimbare în Regulament.

Încă din art. 1 se preciza: "Comunitatea Greacă din București se constituie din greci stabiliți în București". Membri puteau fi: activi și plăteau 100 lei/lună sau în tranșe stabilite; membri ajutători, care plăteau 50 lei/lună; membri de onoare, câte 20 lei/lună.

Organismele Comunității Grecești din București erau: Consiliul de Administrație, Adunarea Generală, Comitetul Electoral, Eforia Școlară, Comitetul Executiv.

Art. 19 prevedea că Eforia Școlară era condusă de către consulul Greciei la București, împreună cu primul secretar al Ambasadei Greciei în România, și era compusă din 4 membri, numiți de către aceștia.

Art. 21 venea cu precizarea că alegător putea fi doar cetățeanul grec din București, major (30 ani), care era membru al comunității de cel puțin 6 luni și care și-a plătit contribuția aferentă. Alegătorii se înscriau în catalogul de vot cu cel puțin zece zile înainte de ziua hotărâtă de Adunarea Generală, când urmau alegerile. Procedura de vot, prevăzută la art. 22-25, era la fel ca în Regulamentul din 1931.

Eforia Școlară era compusă doar din trei membri (și nu patru, cum era în vechiul Regulament) și care, împreună cu președintele, vicepreședintele și secretarul general al comunității, constituiau Comitetul Executiv (art. 28), care controlau bilanțul și darea de seamă, expuse de către Consiliul de Administrație, în presă, și care trebuiau trimise și ministrului de Externe grec.

În concluzie, acest Regulament nu avea ca scop distrugerea comunității grecești din București, cum se afirma în presa greacă, ci statua doar intervenția Legației Greciei la București în timpul alegerilor, dar și rolul de arbitru în societatea elenă bucureșteană.

⁴¹ BAR, "Acropolis", 19 noiembrie 1936.

⁴² Idem, "Farul național", 4 noiembrie 1934.

⁴³ *Ibidem*.

Anul 1936 a adus noi modificări Regulamentului din 1934. Presa greacă a timpului⁴⁴ menționa că, prin noul Regulament, puteau vota și străinii, de origine greacă, cu condiția să fi plătit 50.000 lei. În procesul-verbal trimis Consulatului Greciei la București se preciza că Regulamentul din 1934 este modificat, specificându-se ce anume s-a schimbat⁴⁵. Art. 21 a cunoscut o îmbunătățire: puteau alege și străinii, de origine greacă, dar și cei care până în 1931 fuseseră membri în Consiliul de Administrație, care creditaseră comunitatea greacă; vârsta de alegător se stabilea la 25 ani (față de 30 ani, cum era prevăzut în Regulamentul din 1934).

Din art. 28 și 45 se ștergea cuvântul “școlară” rămânând doar termenul de “3 efori”. Se anula art. 54-57 care stabileau atribuțiile Eforiei Școlare; noul art. 54 sublinia că personalul didactic al Școlii grecești din București era ales de către Comunitatea greacă. Profesorii de limbi străine erau numiți de Ministerul Învățământului din Grecia, la propunerea Comunității grecești din București. Directorul Gimnaziului Grec sau înlocuitorul legal al acestuia răspundea în fața Ministerului Învățământului din Grecia pentru organizarea școlii, respectarea îndatoririlor profesorilor și orice altă problemă care aducea atingere școlii sau clădirii acesteia.

Art. 55 prevedea obligația ca profesorii să manifeste respect față de Consiliul de Administrație al Comunității. Art. 56 menționa că orice reparație a clădirii școlii se făcea numai după informarea prealabilă a ministrului Învățământului grec și cu acordul Consiliului de Administrație, care aviza sumele necesare. Art. 57 statua că directorul școlii fixa salariile profesorilor, care erau plătiți din veniturile comunității.

Art. 70 stabilea că nu se admitea nici o altă modificare a prezentului Regulament, timp de 3 ani, cât funcționa Consiliul de Administrație, modificări care se efectuau numai cu acordul ministrului de Externe grec la București.

Acest Regulament trimis de Guvernul grec a fost contestat de mulți greci din București și, din presă⁴⁶, aflăm că din cei 6.000 greci care erau în București, doar 69 l-au votat. În anul 1939, când trebuia să aibă loc alegeri, se amintea în presă că, deoarece procedura de vot nu se respectase, Comitetul Părinților nefiind chemat și nici atașatul ministrului de Externe, alegerile se anulară⁴⁷. Din nota Ambasadei, publicată în presă, aflăm că, până la trimiterea Regulamentului de către Guvernul grec și alegerea unui nou consiliu, Ambasada numea un comitet interimar, care trebuia să conducă Comunitatea Greacă din București. Presupunem că, datorită deselor conflicte care existau în comunitatea greacă bucureșteană, Legația, care avea rol de arbitru, trebuia să intervină asupra regulamentelor de funcționare a comunității, astfel încât să sprijine bunul mers al acesteia. Din păcate, nu deținem această variantă a Regulamentului, din 1939.

⁴⁴ Idem, “Iris”, 19 noiembrie 1936.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*, 25 decembrie 1936.

⁴⁷ Idem, “Ethnos”, 28 mai 1939.

Anii celui de-al doilea război mondial au dus la retragerea Ambasadei Greciei din România, de interesele supușilor greci ocupându-se Legația Elveției la București. La 6 noiembrie 1944, personalul Ambasadei Greciei se va reîntoarce în București⁴⁸. Pentru perioada 1939-1944, nu deținem alte regulamente ale Comunității Grecești din București. În Adunarea Generală din 8 iulie 1945, se propunea un nou regulament. Art. 42 prevedea că demisia Comitetului Comunității nu avea ca rezultat și demisia Consiliului de Administrație; aceasta ar putea duce la probleme între cele două organe, astfel încât consiliul ar putea să controleze comitetul. Art. 22 menționa că președintele Comunității grecești să fie neapărat cetățean grec. Regulamentul trimis de ministrul de Externe, pe care nu-l puteau schimba, sublinia aceasta, ca o condiție de bază a funcționării comunității. Se cerea schimbarea art. 21, care prevedea că în comitet și în consiliu puteau face parte și străini; argumentul adus era că se pierdea caracterul grecesc al comunității. Nu deținem decât aceste referiri privind propunerile de schimbare a regulamentului, forma finală, dacă a existat, nu am depistat-o în niciuna dintre sursele amintite.

În concluzie, organizarea internă a Comunității Grecești din București, statuată prin regulamente, bune sau rele, a fost una complexă, care reprezintă rezultatul, de cele mai multe ori, al luptei pentru cucerirea conducerii comunității a grupurilor de interese din cadrul acesteia.

Résumé

Cadre normatif de l'organisation des Grecs de Bucarest dans la première moitié du XXème siècle. Les Règlements de la Communauté grecque

Les Grecs de Bucarest se sont associés dans une Communauté Hellénique vers la fin du XIXième siècle, beaucoup plus tard que dans les autres villes où habitaient des Grecs. Les archives de cette communauté n'ont pas été conservées; en conséquence, la reconstitution de son existence a nécessité une documentation dans les Archives des Ministères des Affaires Etrangères de Grèce et de Roumanie et dans les journaux de l'époque.

Le seul étude historique qui porte sur ce sujet est celui de Georgeta Filitti et Lia Brad Chisacof, mais celui ci concerne quelques aspects de la vie de la communauté grecque de Bucarest des années 1914-1936.

Notre recherche se propose d'analyser les règlements successifs de la communauté hellénique de Bucarest et la manière à laquelle les diverses groupes d'intérêt ont agi pour assurer leur domination dans cette organisation. Le terminus chronologique choisi est 1946 faute de sources documentaires.

⁴⁸ Idem, "Grecia Nouă", 12 noiembrie 1944.